

Covid-19 Salgınının İşsizlik Üzerindeki Etkisi: TÜİK Ve İŞKUR Verileri Üzerinden Bir Değerlendirme

The Effect of The Covid-19 Pandemic on Unemployment: An Assessment on Turkish Statistical Institute and Turkey Employment Agency Data

Naim GÖKTAŞ¹

Özet

Hayatın pek çok alanında kalıcı izler bırakan Covid-19 salgını, ekonomik ve sosyal sonuçları olan büyük bir buhrana dönüşmüştür. Çalışma ilişkileri salgının en çok etkilediği alanların başında gelmiş ve başta işsizliğin artışı olmak üzere çeşitli sosyal sorunların büyümesinde salgın ciddi bir rol oynamıştır. Bu çalışmada ise Covid-19 salgını sonrası Türkiye'deki işsizlik olgusunu incelemek ve salgının işsizlik üzerindeki etkisini ortaya koymak amaçlanmaktadır. Salgın sonrası süreçte işsizlik sorununun hangi yönde gelişmeler gösterdiği ile ilgili TÜİK ve İŞKUR verileri üzerinden çeşitli bulgular ortaya konulacaktır. Bu bulgular incelenmeden önce ise çalışmada ortaya konulan kavramlar tanımlanacaktır. Kavramsal çerçeveye dair açıklamalar yapıldıktan sonra Uluslararası Çalışma Örgütü'nün modellediği tahminler ve projeksiyonlarla OECD ülkelerinde işsizliğin güncel durumu, ülkemizdeki mevcut işsizlik sorununu ortaya koymadan önce değerlendirilecektir. Tüm bu bulgular ve değerlendirmeler sonucunda salgının geleneksel işsizlik tanımlarıyla anlaşılamayacak derecede dünyada ve Türkiye'de istihdama ciddi bir darbe indirdiği sonucuna ulaşılabacaktır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, İşsizlik, İşgücü, Geniş Tanımlı İşsizlik

Başvuru: 09.03.2023

Kabul: 08.05.2023

Abstract

The Covid-19 pandemic, which has left permanent traces in many areas of life, has turned into a great depression with economic and social consequences. Labor relations have been one of the areas most affected by the pandemic, and the pandemic has had a significant impact on the growth of various social problems, especially the increase in unemployment. In this study, it is aimed to examine the phenomenon of unemployment in Turkey after the Covid-19 pandemic and to reveal the effect of the pandemic on unemployment. Various findings will be presented on the data of Turkish Statistical Institute and Turkey Employment Agency regarding the progress of the unemployment problem in the post-pandemic period. Before examining these findings, the concepts introduced in the study will be defined. After explaining the conceptual framework, the current situation of unemployment in OECD countries will be evaluated with the estimates and projections modeled by the International Labor Organization, before revealing the current unemployment problem in our country. As a result of all these findings and evaluations, it will be concluded that the pandemic has dealt a serious blow to employment in the world and in Turkey, which cannot be understood with traditional definitions of unemployment.

Keywords: Covid-19, Unemployment, Labor Force, Labour Underutiliation

¹ Arş.Gör., İstanbul Gelişim Üniversitesi, ngoktas@gelisim.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-5378-3147>

1. GİRİŞ

2019 sonu, 2020 başı itibariyle tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını hayatın pek çok alanında kalıcı izler bırakarak devam etmektedir. Salgın bir sağlık krizi olarak ortaya çıksa da ekonomik ve sosyal sonuçları olan büyük bir buhrana dönüşmüştür. Çalışma ilişkileri salgının en çok etkilediği alanların başında gelmiş ve çalışma hayatında başta işsizliğin artışı olmak üzere çeşitli sorunların büyümesinde salgın büyük bir pay sahibi olmuştur. World Economic Forum raporuna (2020: 12) göre Covid-19 salgını, büyük buhranın iki yılda yaptığından daha fazla işi iki ayda yok etmiştir (WEF, 2020: 9). ILO, 2020 yılında tüm dünyada çalışma sürelerinin 2019'un son çeyreğine göre yüzde 8.8 azaldığını ve bu azalışın yaklaşık 255 milyon tam zamanlı işe eşit olduğunu vurgulamıştır. 2020 yılında ortaya çıkan bu çalışma saatleri azalışı, 2009'da yaşanan finansal kriz sonucu ortaya çıkan azalışın yaklaşık 4 katıdır (ILO, 2021: 1).

Covid-19 salgınının işsizlik sorununu büyüttüğüne dair literatürde çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Aykaç ve Murat (2020), Balçık (2023), Bulut ve Pınar (2020), Duran (2020), Kara (2020), Omay (2020) ve Koca (2020); Covid-19 salgınının ilk döneminde ortaya çıkan ekonomik ve sosyal sorunları incelemiştir. Bu çalışmaların ortak bulgularından biri Covid-19 salgınının işsizliğin artmasına neden olduğudur. Ayrıca, Covid-19 salgını ve işsizlik arasındaki ilişkiyi farklı açılardan inceleyen çalışmalar da vardır. Örneğin, Dönmez Kara ve Karaaslan'ın (2022) çalışması, Covid-19 salgınının derinleştirdiği işsizlik probleminin üniversite öğrencileri üzerinde yarattığı kaygı halini ortaya koymaktadır. Yaba ve Yılmaz'ın (2022) çalışmasında ise salgının turizm sektörü üzerindeki etkisi incelenmiş ve turizm sektöründeki büyük krizin dünya üzerinde milyonlarca işçinin işinden olmasına sebep olduğu vurgulanmıştır. İnşaat sektöründe çalışanlar üzerine yapılan bir başka çalışmada ise salgının inşaat projelerini yavaşlatması sonucunda bir inşaat projesindeki işgücü ihtiyacının yüzde 30 ile 90 arasında daralabileceği ifade edilmiştir (Zümrüt, Küçükaksoy ve Baradan, 2023: 10). Çiftçi (2022) ise çalışmasında, salgının Trakya işgücü piyasasına etkisini üç metropol ve Türkiye bütünüyle karşılaştırarak incelemiştir. Bu çalışmada, Trakya işgücü piyasasının salgından üç metropol ve Türkiye bütünü kadar olmasa da ciddi anlamda olumsuz etkilendiği ve işsizlik olgusunun daha tehlikeli bir hale geldiği tespit edilmiştir. Ünivar ve Aktaş (2022) ise 2019 yılında artışa geçen işsizlik oranının Covid-19 etkisiyle yüksekliğini koruduğunu ancak 2021 yılının ikinci yarısından sonra ortaya çıkan serbestleşme süreciyle yeniden düşme eğilimine girdiğini çalışmasında ifade etmiştir. Ancak bu tespit Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) dar tanımlı işsizlik oranları hesaba katılarak yapılmış ve Covid-19 salgını sonrası daha önemli hâle gelen geniş tanımlı işsizlik oranları bu çalışmada değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Bu çalışmada amaçlanan ise Covid-19 salgını sonrası Türkiye'deki işsizlik olgusunu incelemek ve salgının işsizlik üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. Covid-19 sonrası ifadesinin kullanılma nedeni ise ülkemizde 2021 yılının temmuz ayından itibaren Covid-19 salgınının yarattığı ekonomik ve sosyal sorunlara karşı alınan tedbirlerin kaldırılması ve Covid-19 öncesi döneme geri dönülmesidir. Bu ifade ediş, Covid-19 salgınının bittiği anlamına gelmemektedir. Çünkü salgının sağlık açısından yıkıcı sonuçları ülkemizde ve dünyada yaşanmaya devam etmektedir.

Bu çalışmada, salgın sonrası süreçte işsizlik sorununun hangi yönde gelişmeler gösterdiğine dair başta TÜİK ve Türkiye İş Kurumu'nun (İŞKUR) verileri olmak üzere çeşitli bulgular ortaya konulacaktır. Bu bulgular incelenmeden önce ise çalışmada ortaya konulan kavramlar tanımlanacaktır. Kavramsal çerçeveye dair açıklamalar yapıldıktan sonra Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (International Labour Organization-ILO) modellediği tahminler ve projeksiyonlarla OECD (Organisation for Economic Co-Operation and Development-Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) ülkelerinde işsizliğin güncel durumu, ülkemizdeki mevcut işsizlik sorununu ortaya koymadan önce değerlendirilecektir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu çalışmada istihdam, işsizlik, dar tanımlı işsizlik, geniş tanımlı işsizlik ve işgücü kavramları üzerinde durulacaktır. İstihdam kavramı; geniş anlamda üretim faktörlerinin tümünün üretim sürecine dahil olmasını ifade ederken, dar anlamda ise

Covid-19 Salgınının İşsizlik Üzerindeki Etkisi: TÜİK Ve İŞKUR Verileri Üzerinden Bir Değerlendirme

üretim faktörü olan emeğin üretim sürecinde kullanılmasını tanımlar (Gündoğan, 2019: 9; Önsal, 2011: 105). Bu makalede ise istihdam kavramı dar yönüyle değerlendirilmektedir. İşsizlik ise üretim sürecinde emeğin eksik kullanımı sonucunda ortaya çıkan olguyu açıklar (Biçerli, 2019: 391). Literatürde; çalışma iradesinde olup, emek piyasasında belirlenmiş cari ücret düzeyinde ve yasa veya geleneklerle oluşmuş çalışma saatlerinde iş aradığı halde iş bulamayan kimseler işsiz olarak tanımlanmaktadır (Aren, 2005: 1; Talas, 1983: 94-95; Tokol, 1997: 61; Ülgener, 1986: 113). ILO'nun 13. Uluslararası Çalışma İstatistikçileri Konferansı'nda (1982: par.10) ise referans döneminde istihdam halinde bulunmayan, işbaşı yapmaya hazır ve aktif bir şekilde iş arayan kişiler işsiz olarak ifade edilmiştir. TÜİK'in işsizlik tanımı ise benzer şekildedir. TÜİK'e göre bir kişinin işsiz sayılması için şu kriterleri taşıması gerekir:

- “Referans haftasında istihdamda olmayan; ücretli, kendi hesabına, işveren veya ücretsiz aile işçisi olarak bir işte çalışmayan,
- Referans haftası ile biten son 4 hafta içinde; ücretli, kendi hesabına veya işveren olarak çalışmak üzere aktif iş arama kanallarından en az birini kullanarak iş arayan,
- İş bulduğu takdirde referans haftasını takip eden iki hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olanlardır” (TÜİK, 2022 Kasım: 13).

Geleneksel bu işsizlik tanımı, dar tanımlı işsizlik olarak bilinmektedir. Dar tanımlı işsizlik tanımı, işsizlik sorununu anlamakta yetersizdir. Günümüzde bu tanımlama dışında işsizlik ölçümlerinde kullanılan alternatif hesaplama yöntemleri bulunmaktadır. 11 Ekim 2013 tarihinde gerçekleşen 19. Uluslararası Çalışma İstatistikçileri Konferansı bu konuda öncü olmuş ve bu konferansta işsizlik hesaplamalarında kullanılmak üzere yeni kavramlar ortaya çıkmıştır. Bu kavramlar, işgücünün eksik kullanımı ve atıl işgücüdür. “Geniş tanımlı işsizlik” şeklinde tanımlayabileceğimiz bu güncelleme ile dar anlamda işsiz sayılanlara ek olarak referans döneminde zamana bağlı eksik çalışanlar, referans periyodunda iş aramayıp çalışmaya hazır olanlar ve iş aradığı halde hemen işbaşı yapamayacak durumdakiler işsizlik hesaplamalarına dahil edilmiştir. İşsizlik hesaplamalarına dahil edilen atıl işgücü, potansiyel işgücü olarak değerlendirilmiştir. Bu yönüyle geniş tanımlı işsizlik, dar tanımlı işsizliği de kapsar ancak dar tanımlı işsizliğin ötesinde işsizlik sorununu daha derinlikli incelemeye katkı sağlar (Çelik, Beyazbulut ve Kandaz, 2021: 323-326). TÜİK'in atıl işgücü oranı (geniş tanımlı işsizlik) hesaplamaları ise 2021 yılı Mart ayı itibariyle başlamıştır (Çelik vd., 2021: 340).

Bu çalışmada önem verilen bir diğer kavram ise işgücüdür. İşgücü, istihdam edilenlerle işsizlerin toplamını ifade etmektedir (Ülgener, 1986: 83). Bir başka deyişle, çalışmadığı halde dar anlamda işsizlik kriterlerini karşılamadığı için işsiz sayılmayanlar, işgücünün bir parçası olarak değerlendirilmemektedir. Ancak atıl işgücü oranı ölçümlerinin işsizlik hesaplamalarında kullanılmaya başlaması ile birlikte potansiyel işgücü olarak değerlendirilen kimseler geniş anlamda işsiz olarak sayılmaktadır.

3. OECD ÜLKELERİNDE İŞSİZLİĞİN GÜNCEL DURUMU

Covid-19 salgını, tüm dünyada istihdama ciddi bir darbe indirmiştir. Salgın ilk ortaya çıktığında, başta turizm ve ulaştırma sektörleri olmak üzere hizmetler sektörü ciddi bir yara almış, uluslararası tedarik zincirlerinin bozulmasından kaynaklı sanayi ve tarım sektörleri de krizden önemli ölçüde etkilenmiştir (ILO, 2020). Küresel düzeyde 2020 yılında toplam 114 milyon istihdam kaybı yaşanmıştır. Bu istihdam kaybının 33 milyonu işsizliğe geçiş iken 84 milyonu ise işgücü dışında kalmaya geçmiştir. Salgındaki istihdam kaybı, işsizlikten ziyade esas olarak işgücü dışında kalma olarak kendisini göstermiştir (ILO, 2021: 7).

OECD ülkelerinde 2020 Mart ayında %5,5 seviyesinde olan işsizlik oranı, bir sonraki ay %8,8 düzeyine kadar yükselmiştir. Avrupa Birliği ülkelerinde ise işsizlik oranı 2020 Mart ayında %7,1 iken, ağustos ayında bu oran %8,7 düzeyine kadar çıkmıştır. 2021 yılında hem OECD ülkelerinde hem Avrupa Birliği ülkelerinde 2020 yılına göre kısmi bir toparlanma

yaşansa da işsizlik sorunu salgın öncesine göre daha fazla büyümüştür (Kılınç, 2021: 929). Bu başlık altında ise salgın önlemlerinin tüm dünyada önemli ölçüde esnetildiği veya ortadan kaldırıldığı 2022 yılındaki işsizlik olgusu, önceki yıllarla karşılaştırılarak incelenecektir. Bu incelemede, OECD ülkelerinin üzerinde durulacaktır. Aşağıdaki tabloda, OECD ülkelerinin 2019 ile 2022 yılları arasındaki işsizlik oranları bulunmaktadır.

Tablo 1: OECD Ülkeleri ve İşsizlik Oranları (%)²

	2019	2020	2021	2022		2019	2020	2021	2022
ABD	3,7	8,1	5,3	3,6	İTALYA	9,9	9,2	9,5	8,1
ALMANYA	3,1	3,9	3,6	3	JAPONYA	2,4	2,8	2,8	2,6
AVUSTRALYA	5,2	6,5	5,1	3,7	İZLANDA	3,5	5,5	6,0	3,8
AVUSTURYA	4,5	5,4	6,2	4,7	KANADA	5,7	9,5	7,5	5,2
BELÇİKA	5,4	5,6	6,3	5,6	KOLOMBİYA	10	15	13,9	10,7
ÇEKYA	2	2,5	2,8	2,4	LETONYA	6,3	8,1	7,5	6,4
DANİMARKA	5	5,6	5,1	4,2	LİTVANYA	6,3	8,5	7,1	5,6
ESTONYA	4,5	7,0	6,2	5,9	LÜKSEMBURG	5,6	6,8	5,2	4,7
FİNLANDİYA	6,7	7,8	7,6	6,8	MACARİSTAN	3,4	4,2	4	3,4
FRANSA	8,4	8	7,9	7,4	MEKSİKA	3,5	4,4	4,1	3,3
KORE CUMHURİYETİ	3,8	3,9	3,6	2,8	NORVEÇ	3,7	4,4	4,4	3,2
HOLLANDA	3,4	3,8	4,2	3,5	POLONYA	3,3	3,2	3,4	2,6
İNGİLTERE (BİRLEŞİK KRALLIK)	3,7	4,5	4,8	3,6	PORTEKİZ	6,5	6,8	6,6	5,8
İRLANDA	5	5,6	6,2	4,4	SLOVAKYA	5,8	6,7	6,8	6,1
İSPANYA	14,1	15,5	14,8	13	SLOVENYA	4,4	5	4,7	4,2
İSRAİL	3,8	4,3	4,3	3,5	ŞİLİ	7,3	11,1	9,3	7,8
İSVEÇ	6,8	8,3	8,7	7,4	YENİ ZELANDA	4,1	4,6	3,8	3,3
İSVİÇRE	4,4	4,8	5,1	4,2	YUNANİSTAN	17,3	16,3	14,7	12,2
TÜRKİYE	13,7	13,1	12	10					

² Bu tablo, ILO'nun modellediği tahminler ve projeksiyonlardan yararlanılarak hazırlanmıştır. ILO'nun modellenmiş tahminleri, ulusal raporlardaki bilgilerden ve eksik veriler için ise emsal örneklerden faydalanılarak oluşturulmaktadır. Bu veriler, karşılaştırmalı bir değerlendirme fırsatı sunan önemli istatistiklerdir. Bu tablodaki 2022 yılına ait veriler ise ILOSTAT'ın modelleme yöntemiyle oluşturduğu tahminlerdir. Ayrıntılı bilgi için bk: <https://ilostat.ilo.org/resources/concepts-and-definitions/ilo-modelled-estimates/>

Covid-19 Salgınının İşsizlik Üzerindeki Etkisi: TÜİK Ve İŞKUR Verileri Üzerinden Bir Değerlendirme

Kaynak: ILOSTAT, <https://ilostat.ilo.org/data/>

Tabloya göre OECD ülkelerinin on üçünde salgın öncesine göre işsizlik artmıştır. Bu ülkelerden 5'inde (Estonya, Finlandiya, Şili, Letonya, Kolombiya) 2020 yılında işsizlik oranları bir önceki yıla göre yükselmiş ve 2021 yılından itibaren ise işsizlik oranları düşmeye başlamıştır. 7 ülkede (Avusturya, Belçika, Çekya, Hollanda, İsveç, İzlanda, Slovakya) ise 2019 yılından 2021 yılına kadar işsizlik oranları artmış ve 2022 yılında ise işsizlik oranları düşmüştür. Japonya'da salgının ilk ortaya çıktığı yılda işsizlik oranı arttıktan sonra 2021 yılında önceki yılın seviyesini korumuştur. Diğer ülkelerde olduğu gibi Japonya'da da işsizlik oranı 2022 yılında bir önceki yıla göre azalmıştır. Bu 13 ülkede, salgın öncesine göre işsizlik sorunu büyümüştür. Macaristan'da ise 2022 yılındaki işsizlik seviyesi 2019 yılı ile aynı noktadadır.

Tabloya göre geri kalan ülkelerin 2022 yılındaki işsizlik oranları salgın öncesine karşılaştırıldığında azalmıştır. Ancak 5 ülkede (Fransa, Yunanistan, Polonya, İtalya, Türkiye³) "hayatın olağan akışına aykırı" bir durum bulunmaktadır. Çünkü bu ülkelerde, salgının en etkili olduğu 2020 yılında bir önceki yıla göre işsizlik oranları azalmış görünmektedir. Salgın gibi ekonomideki pek çok sektörü derinden krize sokan bir gerçeklik tüm dünyayı esir altına almışken işsizliğin azalmış olması akla yatkın bir olgu değildir. Bu verilerin makul açıklaması ise yukarıda ifade edilmeye çalışıldığı gibi salgındaki istihdam kaybının işsizlik artışından ziyade işgücü dışında kalma olarak kendisini göstermesi ile ilgilidir. Salgın öncesine göre işsizliğin azaldığı diğer ülkelerde ise Covid-19 etkisiyle işsizlik oranları yükselmiş ve daha sonrasında düşerek salgın öncesinden daha aşağı düzeylere gerilemiştir. Bu durumda ülkelerin öznel durumlarının etkisi olabileceği gibi bireylerin işgücü dışında kalarak işsiz görünmemelerinin de payının olması kuvvetle muhtemeldir. Bu nedenlerle, işsizlik sorununu anlamak için yapılacak çalışmalarda geleneksel dar tanımlı işsizlik ölçümleri gerçekliğin tamamını görmemize engel olmaktadır. Yine de OECD ülkelerinde salgının işsizlik üzerindeki etkisi bu verilerden yola çıkarak da anlaşılabilir.

ILO'nun "Dünya İstihdamı ve Sosyal Görünüm: 2023 Eğilimleri" adlı raporunda ise 2023 yılında küresel işsiz sayısının yaklaşık 3 milyon artarak 208 milyona çıkacağı öngörülmektedir. Küresel işsizlik oranı olarak bu sayı yüzde 5.8'e karşılık gelmektedir. Covid-19 öncesi 2019 yılı ile karşılaştığımızda küresel işsiz sayısı 16 milyon daha fazla, küresel işsizlik oranı ise 0.3 puan daha yüksektir. Bu raporda ifade edilen bir diğer önemli nokta ise düşük ücretlerde ve kötü koşullarda çalışmanın yaygınlaşacağı ve yoksulluk sorununun büyüyeceğidir. Kısacası, önümüzdeki süreçte emek piyasasındaki görünümün daha kötüleşeceği raporda vurgulanmaktadır.

Bu tablodan Türkiye'ye dair çıkacak sonuç ise ülkemizde işsizliğin yapısal bir sorun haline geldiğidir. OECD ülkeleriyle karşılaştırıldığında çoğu ülkeye göre Türkiye'deki işsizlik oranlarının yüksek olması bu olguyu göstermektedir. Bir ekonomide yapısal işsizliğin varlığını ortaya koyacak en önemli bulgu, iş arama sürelerinin uzunluğudur (Biçerli, 2019: 414). DİSK-AR'ın saha araştırmasına dayanan Türkiye İşçi Sınıfının Görünümü Araştırması, 2021 yılına ait verileri içermektedir. Bu verilere göre çalışanların yüzde 11,3'ü 6 ay ile 1 yıl arası, yüzde 7,8'i ise 1 yıldan fazla süre işe başlamadan önce iş aradığını söylemiştir (Koçak vd., 2022: 25). Yine aynı kurumun 2017 araştırmasındaki 6 ay ile 1 yıl arası iş arayan kişilerin oranı yüzde 4 iken, 1 yıldan fazla süreyle iş arayan kişilerin oranı ise yüzde 9,2'dir (Çelik, 2020: 39). Bu araştırmalara göre Covid-19'un etkisinin yoğun olarak hissedildiği 2021 yılında çalışanların 6 aydan fazla iş arama süresi yüzde 19,1 iken, 2017 yılında bu oran yüzde 13,2 idi. Bu veriler, kişilerin uzun süreli işsizliği deneyimleme sürecini geçmişe oranla daha fazla yaşadığını göstermektedir. Hem uzun süreli işsizlik hem yüksek düzeydeki işsizlik oranları ülkemizdeki yapısal işsizlik sorununun tehlikesini ortaya koymaktadır.

³ Türkiye ile ilgili salgın sırasında işsizliğin düştüğüne dair veriler çalışmanın bulgular bölümünde detaylı bir şekilde incelenecektir.

4. YÖNTEM

Giriş bölümünde çalışmanın amacı, Covid-19 sonrasında Türkiye'deki işsizlik olgusunu incelemek ve salgının işsizlik üzerindeki etkisini ortaya koymak şeklinde ifade edilmişti. Bu çalışmada, çalışmanın amacını gerçekleştirebilmek için nicel araştırma yöntemlerinden biri olan mevcut istatistiklere dayalı araştırma yöntemi kullanılacaktır. Çalışmada değerlendirilecek istatistiksel belgeler TÜİK ve İŞKUR verilerinden elde edilecektir.

Covid-19 öncesi, sırası ve sonrasına dair karşılaştırmalı bir değerlendirme yapabilmek için 2018, 2019, 2020, 2021 ve 2022 yılları üzerinde durmak gerekir.⁴ Çünkü Covid-19 salgını ülkemizde 2020 yılının mart ayında görüldü. Salgının görülmesinden sonra hem dünyada hem Türkiye'de çeşitli sosyal ve ekonomik tedbirler alındı. Bu tedbirler 2021 yılının temmuz ayına kadar ülkemizde devam etti. Ayrıca bu dönemin çeşitli evrelerinde hizmet sektöründekiler başta olmak üzere çok sayıda işyerinin etkilendiği kapanmalar ve sokağa çıkma yasakları yaşandı. Bu nedenle, 2020 yılının neredeyse tamamı ve 2021 yılının ilk yarısı Covid-19 tedbirleri altında geçen bir dönemdi. 2021 yılının ikinci yarısı ve 2022 senesinin tamamı ise bu tedbirlerin kaldırıldığı bir süreçti. Dolayısıyla yukarıda belirtilen yıllara ait veriler Covid-19 öncesi, sırası ve sonrasının karşılaştırılmasına olanak sağlayacaktır.

Çalışmanın bulgular bölümünde TÜİK'in işsizlik ölçümleri, İŞKUR'un kayıtlı işsiz, işsizlik ödeneği alan ve Covid-19 döneminde kısa çalışma ödeneği ve nakdi ücret desteği alan sayıları üzerinden değerlendirmeler yapılacaktır.

5. BULGULAR

Bu bölümde TÜİK ve İŞKUR verileri üzerinden salgın ve işsizlik arasındaki ilişki incelenecek ve ortaya çıkan bulgular değerlendirilecektir. İlk olarak TÜİK'in işsizlik ölçümlerine bakmak yerindedir. Tablo 2'de TÜİK'in 2018 Ekim ile 2022 Ekim tarihleri arasındaki mevsim etkilerinden arındırılmış dar tanımlı ve geniş tanımlı işsizlik oranları mevcuttur. Bu istatistikler Covid-19 öncesi ile güncel durumun karşılaştırılmasına olanak sağlamaktadır.

Tablo 2: Dar Tanımlı ve Geniş Tanımlı İşsizlik Oranları

Dönem	Dar Tanımlı İşsizlik Oranı (%)	Geniş Tanımlı İşsizlik Oranı (%)
2018 Ekim	11,6	18,3
2019 Ekim	13,6	18,7
2020 Ekim	12,9	25,7 ⁵
2021 Ekim	11,2	22,8
2022 Ekim	10,2	20,3

Kaynak: TÜİK, 2018 Ekim; TÜİK, 2019 Ekim; TÜİK, 2020 Ekim; TÜİK, 2021 Ekim; TÜİK 2022 Ekim; DİSK-AR, 2019; DİSK-AR, 2022.

⁴ OECD Ülkelerinde İşsizliğin Güncel Durumu bölümünde, OECD ülkelerindeki işsizlik verileri karşılaştırılırken 2019 ile 2022 yıllarına ait istatistikler üzerinden değerlendirme yapılmıştı. Türkiye'deki işsizlik verilerinin karşılaştırılmasında 2018 yılının dahil edilmesindeki amaç ise 2019 yılında Türkiye'de işsizliğin bir önceki yıla göre önemli düzeyde bir artış göstermesinden kaynaklıdır. Bu nedenle, Covid-19 salgınının işsizlik üzerindeki etkisini daha net görebilmek için 2018 yılı da değerlendirmenin bir parçası kılındı.

⁵ TÜİK, 2021 Mart tarihinden sonra atıl işgücü oranı ölçümleri yaptığı için bu tablodaki 2018 Ekim, 2019 Ekim ve 2020 Ekim tarihlerindeki geniş tanımlı işsizlik oranları, DİSK Araştırma Merkezi'nin (DİSK-AR) TÜİK verilerinden yola çıkarak hesapladığı istatistiklerle tamamlanmıştır.

Covid-19 Salgınının İşsizlik Üzerindeki Etkisi: TÜİK Ve İŞKUR Verileri Üzerinden Bir Değerlendirme

Tablo 2'nin sol tarafında dar tanımlı işsizlik oranları bulunmaktadır. Geniş tanımlı işsizlik oranları hesaba katılmadan sadece dar tanımlı işsizlik oranlarını dikkate aldığımızda çıkan sonuç, bir önceki yılın aynı dönemine göre ciddi bir şekilde işsizlik oranının arttığı 2019 Ekim tarihinden itibaren işsizlik oranlarının düzenli bir biçimde azaldığıdır. Hatta Covid-19 salgınının etkisinin en yoğun yaşandığı 2020 Ekim dönemi için bile bir önceki yılın aynı dönemine göre işsizliğin düştüğü söylenebilir. Salgının yayılımını durdurmak için sokağa çıkma yasaklarının ve işyeri kapanmalarının belli periyotlarla uygulandığı bir dönemde işsizliğin azaldığına dair veri sunan dar tanımlı işsizlik oranlarına bakmak yanıltıcı olacaktır. Çünkü dar tanımlı işsizlik oranlarının görmediği potansiyel işgücünü ancak geniş tanımlı işsizlik ölçümleri hesaplamalarına dâhil etmektedir. Bu tablonun sağ tarafında yer alan geniş tanımlı işsizlik oranlarından da net bir şekilde anlaşılacağı üzere 2020 Ekim döneminde geniş tanımlı işsizlik oranında doğal olarak ciddi bir artış yaşanmıştır. 2021 ve 2022 Ekim dönemlerinde ise bu oranda düşme yaşanmasına rağmen Covid-19 öncesi ile karşılaştırıldığında geniş anlamda işsizlik sorunu ülkemizde büyümüştür. Bu nedenle salgının işsizlik üzerindeki olumsuz etkisine dair bir değerlendirme bu tablodan yola çıkarak yapılabilir.

Tablo 3 ve 4'te ise İŞKUR'a ait "kayıtlı işsiz sayıları ve işsizlik ödeneği alanlar" istatistikleri bulunmaktadır. İŞKUR verilerini TÜİK verileriyle birlikte okumak, işsizlik olgusunu anlamak açısından daha sağlıklı sonuçlar çıkarmamıza katkı sağlayacaktır.

Tablo 3: İŞKUR'a Kayıtlı İşsiz Sayıları

Dönem	Kayıtlı İşsiz Sayıları	Dönem	Kayıtlı İşsiz Sayıları
2018 Ekim	3.215.289	2018 Şubat	2.418.613
2019 Ekim	4.039.555	2019 Şubat	3.953.325
2020 Ekim	3.072.362	2020 Şubat	3.451.793
2021 Ekim	3.122.944	2021 Haziran	2.950.761
2022 Ekim	3.178.025	2022 Aralık	3.053.450

Kaynak: İŞKUR, <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal-bilgi/istatistikler/> ⁶

Tablo 3'te İŞKUR'a ait kayıtlı işsiz sayıları bulunmaktadır. Tablo 3'ün sol tarafında, tablo 2'de olduğu gibi 2018 ile 2022 yılları arasındaki her yılın ekim ayına ait istatistikler mevcuttur. Tablo 2'dekine benzer bir şekilde 2019 Ekim tarihinde bir önceki yıla göre işsiz sayısında ciddi bir artış yaşanmıştır. Ancak Covid-19'un etkisinin en yoğun yaşandığı 2020 Ekim döneminde işsiz sayısı düşmüştür. Bu durum ilk düşünüldüğünde mantıklı gelmemektedir. Ancak tablo 5'de incelenecek olan kısa çalışma ödeneği ve nakdi ücret desteği alanlar bu olgunun gerçekleşmesindeki temel etkidir. Çünkü bu uygulamalardan faydalananlar dar anlamda işsiz olarak değerlendirilmemektedir. Ayrıca tablo 2'deki TÜİK'in dar tanımlı işsizlik oranlarının Covid-19 döneminde düşmesi ile İŞKUR'a ait kayıtlı işsiz sayılarının azalması birbiriyle paralellik göstermektedir. 2021 Ekim ve 2022 Ekim tarihlerinde ise bir önceki yılın aynı dönemlerine göre kayıtlı işsiz sayılarında kısmi artışlar yaşanmıştır.

Tablo 3'ün sağ tarafındaki dönemler rastgele seçilmemiştir. İlk 3 satırdaki şubat aylarının seçilmesinin sebebi, Covid-19'un ülkemizde 2020 Mart ayında görülmesinden kaynaklıdır. Covid-19 öncesi son tarih 2020 Şubat ayıdır. Bu tarihi önceki yıllardaki aynı dönemlerle karşılaştırdığımızda; kayıtlı işsiz sayısında, 2019 yılında bir önceki yıla göre ciddi bir artış

⁶ Tablo, İŞKUR'un kayıtlı işsiz istatistiklerinden elde edilen verilerle oluşturulmuştur.

yaşanmış ve 2020 yılında 2019 yılına göre azalış gerçekleşmiştir. Ancak 2020 Şubat tarihindeki kayıtlı işsiz sayısı, 2018 Şubat tarihine göre 1 milyondan fazladır. Tablonun 4. satırındaki 2021 Haziran tarihinin seçilmesinin sebebi ise 2021 Temmuz ayından itibaren Covid-19 salgınına yönelik alınan ekonomik ve sosyal tedbirlerinin kaldırılmasından kaynaklıdır. Covid-19 salgınının başlangıcından önceki son ay olan 2020 Şubat'a göre, 2021 Haziran ayındaki kayıtlı işsiz sayılarında azımsanmayacak bir düşüş gerçekleşmiştir. Üst paragrafta ifade edildiği gibi tablo 5'deki kısa çalışma ödeneği ve nakdi ücret desteği alan sayıları bu olgunun anlaşılmasında daha açıklayıcı olacaktır. Son satırdaki 2022 Aralık tarihindeki kayıtlı işsiz sayısı ise İŞKUR verilerindeki son 1.5 yılın artışını göstermektedir. Bu veriye göre söz konusu dönemde kısmi bir artış gerçekleşmiştir.

Tablo 4: İşsizlik Ödeneği Alanlar

Yıl	İşsizlik Ödeneği Alanlar
2018	841.847
2019	1.013.056
2020	509.538
2021	647.684
2022	812.506

Kaynak: İŞKUR, <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal-bilgi/istatistikler/>⁷

2018-2022 yılları arasında işsizlik sigortasına hak kazananların sayılarını gösteren bu tablo, tablo 2 ve 3 ile paralellik taşımaktadır. Bir önceki yıla göre 2019'da işsizlik sigortasından faydalanan işçi sayısında önemli bir yükseliş gerçekleşmiştir. Covid-19'un ülkemizde görüldüğü 2020 yılında ise neredeyse yarı yarıya bir düşüş gerçekleşmiştir. 17 Nisan 2020 tarihli 7244 sayılı yasa ile işten çıkarmaların yasaklanması bu durumun ortaya çıkmasındaki temel etken olmuştur. Bu dönemde işçiler yalnızca 4857 sayılı İş Kanunu'nun 25. maddesinin 2. bendinde ifade edilen "ahlak ve iyi niyet kurallarına aykırılık" hallerinde işten çıkartılabilmektedir.⁸ Bu nedenlerle işten çıkartılan işçiler ise 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nda (md. 51) işsizlik ödeneğine hak kazanma şartlarından biri olarak sunulan kendi kusuru ve iradesi dışında işsiz kalma koşulunu taşımadıkları için bu ödenekten faydalanamamıştır. Dolayısıyla bu tabloda 2020 yılına dair olan veri; 1 Ocak ile 17 Nisan tarihlerinde işsiz kalıp, bu ödenekten yararlanabilen işçileri kapsamaktadır. Yaklaşık 3.5 aylık dönemi kapsayan bu süreçte işsizlik ödeneği alan sayısının bir önceki yılın verisinin yarısı düzeyinde olması Covid-19 salgınının işgücü piyasalarına yaptığı darbeyi göstermektedir. 2021 yılının ilk 6 ayına kadar ise işten çıkarma yasağı devam etmiştir.⁹ Bu nedenle, tabloda 2021 yılına ait olan işsizlik ödeneği alan sayısı bu yılın ikinci yarısında işsiz kalıp işsizlik sigortasından yararlanabilenleri göstermektedir. Bu bilgi ile bu istatistiği birlikte değerlendirdiğimizde, işten çıkarma yasağının kalkmasıyla birlikte işten

⁷ Tablo, İŞKUR'un işsizlik sigortası hakeden sayısı verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

⁸ Covid-19 döneminde uygulanan fesih yasağı uygulamasına çeşitli eleştiriler gelmiştir. Bu eleştirilerin en önemlisi, işverenlerin tek taraflı beyanıyla İş Kanunu'nun 25/2 maddesine dayanarak işçi çıkartabilmesinin ve bu yolla fesih yasağını delebilmemesinin mümkün olduğu üzerinedir. Bu dönemde basında çıkan haberler, işçilerin, sendikaların ve konu ile ilgili uzmanların açıklamaları; fesih yasağını ihlal etmek için ahlak ve iyi niyet kurallarına aykırılık halleri var olmasa da bu hallerin işten çıkarmalarda gerekçe olarak kullanıldığını göstermiştir. Bu gerçeklik, fesih yasağı uygulamasının yetersizliğine dair var olan eleştirileri ve kaygıları doğrulamıştır (Bayrakçı, 2021: 328-331).

⁹ 28 Temmuz 2020 tarihli 7252 sayılı kanun ile Cumhurbaşkanı'na bu uygulamanın ve diğer tedbirlerinin süresini uzatma yetkisi verilmiştir. Bu uzatma yetkisi en son 29 Nisan 2021 tarihli Cumhurbaşkanı kararı ile kullanılmıştır. 30 Haziran 2021 tarihinde ise işten çıkarma yasağı uygulaması ve diğer tedbirler yürürlükten kaldırılmıştır.

Covid-19 Salgınının İşsizlik Üzerindeki Etkisi: TÜİK Ve İŞKUR Verileri Üzerinden Bir Değerlendirme

çıkarmaların yaygınlaştığını net bir şekilde tespit edebiliriz. 2022 yılında ise 2020 ve 2021 yıllarına göre işsizlik ödeneği alan sayısındaki artış devam etmiş ve bu sayı 2018 yılının seviyesine yaklaşmıştır. Tablo 3 ve 4'ü birlikte ele aldığımızda ortaya çıkacak bir diğer sonuç ise işsizlerin küçük bir bölümünün işsizlik sigortasından faydalandığıdır. Bu durumun esas sebebi, işsizlik sigortasına hak kazanma şartlarının ağır olması ve çok sayıda işsiz bu hakkından yararlanamamasıdır (Göktaş, 2022: 245).

Tablo 5: Kısa Çalışma Ödeneği ve Nakdi Ücret Desteği Alanlar

Aylar	Kısa Çalışma Ödeneği Alanlar	Nakdi Ücret Desteği Alanlar
2020 Nisan	3.243.126	880.088
2020 Mayıs	3.282.817	1.204.110
2020 Haziran	2.486.854	1.235.859
2020 Temmuz	1.774.865	812.643
2020 Ağustos	1.302.755	736.815
2020 Eylül	1.051.710	669.167
2020 Ekim	967.563	604.254
2020 Kasım	1.015.981	698.753
2020 Aralık	1.386.424	701.411
2021 Ocak	1.401.567	859.894
2021 Şubat	1.329.490	752.431
2021 Mart	1.158.123	761.552
2021 Nisan	1.086.830	862.895
2021 Mayıs	1.314.311	996.727
2021 Haziran	991.466	771.374

Kaynak: İŞKUR, 2021

Salgının yarattığı tahribatları azaltmak için kısa çalışma ödeneği ve nakdi ücret desteği uygulamaları, işten çıkarma yasağının olduğu dönemde fesih yasağı ile birlikte uygulanmıştır. Kanuni şartları karşılayan işçiler kısa çalışma ödeneğinden faydalanabilmiş, işveren tarafından tek taraflı ücretsiz izne gönderilen ve kısa çalışma ödeneği koşullarını taşımayan diğer işçilere ise nakdi ücret desteği ödemesi yapılmıştır. Bu iki uygulamadan yararlanan işçilerin çalışma süreleri önemli ölçüde azalmış ya da bu işçiler tamamen çalışmanın dışında kalmıştır. Ayrıca bu çalışanların yaşadıkları gelir kaybı da azımsanmayacak düzeyde gerçekleşmiştir. Yukarıdaki tabloda Covid-19 tedbirleri altında geçen dönemde dar anlamda işsiz sayılmayan kısa çalışma ödeneği alanlar ile nakdi ücret desteği alanların sayıları bulunmaktadır. Bu yüzden salgın döneminde tablo 2, 3 ve 4'teki dar tanımlı işsizlik oranlarının düşmesi, kayıtlı işsiz ve işsizlik ödeneği alanların sayılarının azalması istatistikleri, tablo 5'deki verilerle birlikte okunduğunda daha anlaşılabilir bilgilerdir. Tablo 2'nin sağ tarafında yer alan geniş tanımlı işsizlerin parçası olan bu çalışanlar, Covid-19 dönemindeki geniş tanımlı işsizliğin zirve yapmasının ise ana nedenidir. Geniş tanımlı işsizlik oranlarının 2021 ve 2022 yılında düşmesi de bu önlemlerin kaldırılmasıyla doğrudan ilişkilidir. Ancak

salgın tedbirleri çerçevesinde bu önlemlerden faydalanan kişi kalmamasına rağmen geniş tanımlı işsizliğin salgın öncesine göre daha yüksek olması ise iş bulma ümidini kaybetmiş işsizlerin fazlaştığını göstermektedir.

6. SONUÇLAR VE DEĞERLENDİRME

Hayatın pek çok alanında kalıcı izler bırakan Covid-19 salgını, ekonomik ve sosyal sonuçları olan büyük bir buhrana dönüşmüştür. Çalışma ilişkileri salgının en çok etkilediği alanların başında gelmiş ve başta işsizliğin artışı olmak üzere çeşitli sosyal sorunların büyümesinde salgının önemli bir etkisi olmuştur. Salgın, geleneksel işsizlik tanımlarıyla anlaşılacak derecede dünyada ve Türkiye’de istihdama ciddi bir darbe indirmiştir. İstihdam kaybı işsizlikten ziyade esas olarak işgücü dışında kalma olarak kendisini göstermiştir. OECD ülkelerinin bazılarında ve Türkiye’de salgının en yoğun etkisinin yaşandığı 2020 yılında bile dar anlamda işsizlik oranlarının düşmesi ancak bu olgu ile açıklanabilir. ILO’nun küresel işsizliğin salgın öncesine göre arttığı tespiti ve OECD ülkelerinin azımsanmayacak bölümünde dar anlamda dahi işsizlik oranlarının salgın öncesine göre yükselmesi salgının işsizlik üzerindeki etkisini göstermektedir.

Covid-19 salgını, halihazırda tehlikeli bir boyuta sıçramış ve yapısal bir nitelik kazanmış ülkemizdeki işsizlik sorununu daha fazla büyütülmüştür. Dar tanımlı işsizlik oranlarının 2019 Ekim döneminden itibaren düzenli bir şekilde düşmesi bu nedenle işsizlik sorununun azaldığını göstermez. Aksi takdirde salgının en yoğun hissedildiği, işyeri kapanmalarının ve sokağa çıkma yasaklarının yaşandığı bir dönemde işsizliğin azaldığı tespiti yapılmak zorundadır. Bu tespitin, gerçeklere aykırı bir analize yol açma tehlikesi bulunmaktadır. Salgın döneminde dar tanımlı işsizliğin düşmesinin; fesih yasağı, kısa çalışma ödeneği ve nakdi ücret desteği uygulamalarının devreye sokulması ile ilişkisi olduğu gibi iş bulma ümidini yitirmiş işsizlerin sayısının artması ile de bağlantısı vardır. Bu tedbirlerin yürürlükte olmadığı 2022 Ekim döneminde, 2018 Ekim dönemine göre geniş tanımlı işsizlik oranının yüzde 2 yükselmesi bu olguya bir örnektir.

Sonuç olarak; ümitsiz olduğu için iş aramayıp ancak iş bulduklarında çalışmaya hazır olanlar, iş arasa da hemen çalışmaya başlayamayacak olanlar ve zamana bağlı eksik çalışanlar hesaba katıldığında salgının ülkemizde işsizlik problemini artırdığı net bir şekilde tespit edilebilir. Salgın ile birlikte derinleşen işsizlik sorununa karşı ekonomik ve sosyal tedbirlerin alınarak işsizliğin azaltılması için çalışmalar yapılması ve işsizliğin ortaya çıkaracağı sosyo-ekonomik sıkıntıların hafifletilmesi için sosyal politika önlemlerinin alınması gerekliliği bu dönem, bu nedenlerle daha acil bir ihtiyaç haline gelmiştir.

KAYNAKÇA

- AREN, S. (2005). İstihdam Para ve İktisadi Politika. Ankara, 12. Baskı, Savaş Yayınevi.
- BALÇIK, P. Y. (2023). “Sağlık Ekonomisinin Temel Konuları Açısından Covid-19”, *Lokman Hekim Dergisi*, 13(1): 40-50.
- BAYRAKÇI, O. (2021). “Pandemi Döneminde Kod-29 İle İşten Atılmak”, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 19(2): 320-333.
- BİÇERLİ, K. (2019). Çalışma Ekonomisi. İstanbul, 11. Baskı, Beta Yayınları.
- BULUT, R. ve PINAR, Ç. (2020). “Covid-19 Pandemisi Döneminde Türkiye’de İstihdam ve İşsizlik”, *Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2): 217-225.
- Cumhurbaşkanı Kararı (2021, 30 Nisan). Resmî Gazete (Sayı: 31470). Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/04/20210430-15.pdf>
- ÇELİK, A. (ed.) (2020). Türkiye İşçi Sınıfının Görünümü İşçilerin Çalışma ve Yaşam Koşulları ile Kanaat, Deneyim ve Tutumları Alan Araştırması. İstanbul, Disk Yayınları.

Covid-19 Salgınının İşsizlik Üzerindeki Etkisi: TÜİK Ve İŞKUR Verileri Üzerinden Bir Değerlendirme

ÇELİK, A., BEYAZBULUT, D. ve KANDAZ, Z. (2021). “Türkiye’de ve Dünyada Alternatif İşsizlik Hesaplamaları: Geniş Tanımlı İşsizlik ve Atıl İşgücü”, *Emek Araştırma Dergisi*, 12(20): 321-352.

ÇİFTÇİ, M. (2022). “Covid-19 Pandemisinin Trakya İşgücü Piyasasına Etkileri: Üç Metropol ve Türkiye Bütünüyle Karşılaştırması”, *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1): 61-90.

Dijital Mecralar Komisyonu Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. (2020, 28 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı: 31199). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/07/20200728-15.htm>

DİSK-AR (2019). İşsizlik ve İstihdam Raporu. <https://disk.org.tr/wp-content/uploads/2019/01/DISK-AR-Ocak-2019-istihdam-issizlik-raporu.pdf> (17.12.2022).

DİSK-AR (2022). İşsizlik ve İstihdamın Görünümü. <https://arastirma.disk.org.tr/wp-content/uploads/2022/12/ISSIZLIK-VE-ISTIHDAMIN-GORUNUMU-ARALIK-2022.pdf> (15.12.2022).

DÖNMEZ KARA, C. Ö. ve KARAASLAN, İ. (2022). “Covid-19 Pandemisinin Üniversite Öğrencilerinin İşsizlik Kaygısı Üzerine Etkileri”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 82: 155-194.

DURAN, M. S. ve Acar, M. (2020). “Bir Virüsün Dünyaya Etkileri: Covid-19 Pandemisinin Makroekonomik Etkileri”, *International Journal of Social and Economic Sciences*, 10(1): 54-67.

GÖKTAŞ, N. (2022). “Ülkemizde İşsizlik Sigortası ve İşsizlik Sigortasında Güncel Sorunlar”, *Mali Çözüm Dergisi*, 32(173): 229-252.

GÜNDOĞAN, N. (2019). “Çalışma Ekonomisinin Temel Kavramları”. Gündoğan, N. ve Biçerli, K. (ed.), *Çalışma Ekonomisi*. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayını: 2-19.

ILO (1982). Resolution Concerning Statistics of The Economically Active Population, Employment, Unemployment and Underemployment. The Thirteenth International Conference of Labour Statisticians. https://ec.europa.eu/eurostat/ramon/coded_files/ecacpop_en.pdf (16.12.2022).

ILO (2020). Covid-19 ve Çalışma Yaşamı Sektörel Etkiler, Önlemler ve Öneriler. https://www.ilo.org/ankara/areas-of-work/covid-19/WCMS_742714/lang--tr/index.htm (06.12.2022).

ILO (2021). ILO Monitor: Covid-19 and The World of Work. Seventh Edition: 25 January 2021. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_767028.pdf (06.12.2022).

ILO (2023). World Employment and Social Outlook Trends 2023. International Labour Office: Geneva.

ILOSTAT. ILO Modelled Estimates and Projections (ILOEST). <https://ilostat.ilo.org/resources/concepts-and-definitions/ilo-modelled-estimates/> (06.12.2022).

ILOSTAT. Data. <https://ilostat.ilo.org/data/#> (08.01.2023).

İŞKUR (2021). Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü İşsizlik Sigortası Fonu Bülteni Aralık 2021. https://media.iskur.gov.tr/52161/12_aralik-2021-bulten.pdf (17.12.2022).

İŞKUR İstatistikler. <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal-bilgi/istatistikler/> (17.12.2022).

KILINÇ, E. C. (2021). “Covid-19 Salgını ve İşsizlik Oranları İlişkisi: OECD Ülkeleri Örneği”, *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24: 922-945.

- KARA, E. (2020). “Covid-19 Pandemisi: İşgücü Üzerindeki Etkileri ve İstihdam Tedbirleri”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5): 269-282.
- KOCA, D. (2020). “Türkiye’de İşgücü Piyasasının Boyutları ve Covid-19 Döneminin İşgücü Piyasasına Etkileri”, *Sosyal Çalışma Dergisi*, 4(2): 69-83.
- KOÇAK, H. vd. (ed.) (2022). Türkiye İşçi Sınıfının Görünümü İşçilerin Çalışma ve Yaşam Koşulları ile Kanaat, Deneyim ve Tutumları Alan Araştırması 2021. İstanbul, Disk Yayınları.
- MURAT, G. ve AYKAÇ, M. (2020). “Covid-19 ve Emek Piyasaları: Etkiler ve Muhtemel Yönelişler”, *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi*, 8(2): 91-122.
- OMAY, U. (2020). “Covid-19 Salgını Sonrası Çalışma Hayatı: Güncel Sorunlar, Öngörüler ve Öneriler”. Demirbaş, D., vd. (ed.), Covid-19 Pandemisinin Ekonomik, Toplumsal ve Siyasal Etkileri. İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınevi: 153-170.
- ÖNSAL, N. (2011). Endüstri İlişkileri Sözlüğü 1. Ankara, Türk-İş Yayını.
- ÜLGENER, S. F. (1986). Milli Gelir, İstihdam ve İktisadi Büyüme. İstanbul, 6. Baskı, Filiz Kitabevi.
- ÜNÜVAR, İ. ve Aktaş, H. (2022). “Dünya’da ve Türkiye’de Covid-19 Pandemisinin Ekonomik Etkileri”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 25(1): 124-140.
- TALAS, C. (1983). Sosyal Ekonomi. Ankara, 6. Baskı, S Yayınları.
- TOKOL, A. (1997). Sosyal Politika. İstanbul, 2. Baskı, Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayın No:20.
- TÜİK (2018, Ekim). İşgücü İstatistikleri. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Ekim-2018-30680> (17.12.2022).
- TÜİK (2019, Ekim). İşgücü İstatistikleri. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Ekim-2019-33777> (15.12.2022).
- TÜİK (2020, Ekim). İşgücü İstatistikleri. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Ekim-2020-37485> (15.12.2022).
- TÜİK (2021, Ekim). İşgücü İstatistikleri. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Ekim-2021-37491> (15.12.2022).
- TÜİK (2022, Ekim). İşgücü İstatistikleri. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=%C4%B0%C5%9Fg%C3%BCc%C3%BC-%C4%B0statistikleri-Ekim-2022-45657&dil=1> (15.12.2022).
- TÜİK (2022, Kasım). İşgücü, İstihdam ve İşsizlik İstatistikleri Sorularla Resmi İstatistikler Dizisi-1. Türkiye İstatistik Kurumu Yayın No 4675.
- World Economic Forum (2020). The Future of Jobs Report 2020.
- YABA, M. ve YILMAZ, M. (2022). “Türkiye’de ve Dünyada Covid-19 Virüs Salgınının Turizm Sektörü Üzerine Etkisinin Araştırılması: 2019-2020”, *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 46(1): 139-148.
- Yeni Koronavirüs (Covid-19) Salgınının Ekonomik ve Sosyal Hayata Etkilerinin Azaltılması Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2020, 17 Nisan). Resmi Gazete (Sayı:31102). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/04/20200417-2.htm>
- ZÜMRÜT, İ. B., KÜÇÜKAKSOY, N. ve BARADAN, S. (2023). “Covid-19 Pandemisinin İnşaat Sektörü Çalışanlarına Etkileri”, *ICPRS 2nd International Symposium on Pandemic, Infection Diseases and Global Effects Interdisciplinary Studies*, 13-14 January 2023: 9-18.